

○ Імёны

Завітаем у госці да класіка?

Сёння можна віртуальна пабываць у кабінце беларускага паэта, драматурга, перакладчыка, акадэміка Пятра Глебкі.

Усё жыццё пісьменнік збіраў кнігі, яго калекцыі мог пазаздросціць кожны аматар літаратуры — там было звыш 3800 экзэмпляраў выданняў на беларускай, рускай, украінскай і іншых мовах. Пётр Фёдаравіч не хацеў, каб гэты скарб разышоўся па розных сховішчах, і вырашыў завяшчаць свой кнігазбор і архіў акадэмічнай бібліятэцы.

Кніжная калекцыя Глебкі разам з абсталяваннем яго кабінета захавалася дзякуючы намаганням супрацоўнікаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Кнігазбор знаходзіцца ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў. А сёння дзякуючы спецыяльнаму сэрвісу пазнаёміцца з гэтымі багаццямі можам і мы.

Новы віртуальны праект прапануе перанесціся ў атмасферу сярэдзіны мінулага стагоддзя. У рабочым кабінце пісьменніка захаваліся і яго асабістыя рэчы, сярод якіх карціны, прадметы дэкору, акулеры, блакнот удзельніка сесіі ААН (Пётр Фёдаравіч у складзе беларускай дэлегацыі браў удзел у рабоце сесіі Генеральнай асамблеі. Супрацоўнікі бібліятэкі падрыхтавалі цікавыя звесткі пра некаторыя экспанаты мемарыяльнага кабінета. Рэсурс паступова напаяняецца інфармацыяй. Тут можна будзе знайсці інфармацыю пра жыццё і творчасць Пятра Глебкі, фотаздымкі, пазнаёміцца з кнігамі з яго калекцыі.

○ Добрая справа

ЦУД НА РЫДЛЁЎЦЫ

Хто не капаў, той не зразумее, чаму ў свой адпачынак людзі кідаюць камфортнае жылло і з'язджаюць з палаткай куды-небудзь у лес ці поле, каб бясплатна займацца бруднай работай. Напрыклад, многім валанцёрам з Полацкага археалагічнага легіёна ўжо каля 30-40 гадоў. Удзельнічаць у раскопках яны пачыналі яшчэ студэнтамі, а сёння ўжо едуць са сваімі дзецьмі. І нават тыя з іх, хто жыве і працуе за мяжой, летам вяртаюцца валанцёрамі на Беларусь. Прычым не трэба думаць, што справа археолага такая ўжо азартная, — хлопцы капаюць і выносяць зямлю, а дзяўчаты пераціраюць яе паміж пальцамі ў пошуку паржавелых цвікоў, чарапоў ды костак ці чаго больш важнага — каму як пашанцуе. Самае цікавае пачынаецца, калі знаходкі назіпаваюцца, і па іх кіраўнік экспедыцыі пачынае ўжо «чытаць гісторыю», якая на гэтай зямлі адбывалася стагоддзі таму. І гэта рэальны цуд, калі аказваецца, што людзі розных прафесій — а зусім не абавязкова студэнты ці выпускнікі гістарычных факультэтаў — прычыняюцца да гэтых адкрыццяў.

Сёлета «пальцы» — так сябе называюць валанцёры, якія ўдзельнічаюць у раскопках разам з археолагам Маратам Клімавым — будуць працаваць на Чарсвядах. Валанцёрскі летнік «Шляхамі полацкіх князёў» — гэта не толькі раскопкі паселішчаў XI—XVIII стагоддзяў, але і цікавая забаўляльная праграма з «Паляваннем на маманта», «Плаваннем Эрыка Рудог», «Баварскім вечарам», спевамі пад гітару і іншымі цікавінкамі. Усё гэта будзе адбывацца ў маляўнічых мясцінах Паўночнай Беларусі (побач азёры ды лес). Усе, хто хо-

ча далучыцца, могуць напісаць на palatyda@tut.by.

Увесь ліпень працуе археалагічны летнік «Наўры-2020». Раскопкі праводзіць Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь сумесна з Міжнародным дзяржаўным экалагічным інстытутам імя А. Д. Сахарова БДУ і Беларускім дзяржаўным музеем народнай архітэктуры і побыту. Тут вядуцца даследаванні некропаля крывічоў Наўры II (X — першай паловы XI стагоддзяў), які знаходзіцца каля аднайменнай вёскі Мядзельскага раёна Мінскай вобласці. Кантакты арганізатараў можна знайсці на сайце музея <http://www.histmuseum.by> ў раздзеле навін.

Валанцёраў чакаюць у Крэве. Работы будуць праводзіцца на аб'екце «Крэўскае гарадзішча» XI—XIV стагоддзяў. Кожны год тут збіраюцца не проста неабычкова добраахвотнікі, а вельмі

цікавыя і творчыя людзі. На вачар забяспечана цікавая культурная праграма. Запоўніць анкету валанцёра можна на сайце <http://kreuskizamak.by>.

З 27 ліпеня да 9 жніўня працуе экспедыцыя «Асавец», якая даследуе тарфянікавае паселішча першай паловы II тысячагоддзя да нашай эры. Крывінскі тарфянік размешчаны ў паўднёвай частцы Беларускага Паазер'я, на мяжы Бешанковіцкага і Сенненскага раёнаў Віцебскай вобласці. Археалагічныя даследаванні праводзяцца экспедыцыяй Інстытута гісторыі НАН Беларусі ўжо не першае дзесяцігоддзе. Тут зроблены шэраг сенсацыйных знаходак, што паказваюць, якім было на нашай зямлі жыццё першабытных людзей. У свой час тут быў з экспедыцыяй Уладзімір Караткевіч. Падрабязнасці шукайце на старонцы www.asaviec.by.

○ Віртуальная вандроўка

ПРЫСТАНАК ІМПЕРАТАРАЎ

Дзе знаходзілася самая вялікая на тэрыторыі Беларусі ратуша? Якая царква ў гады Першай сусветнай была адной з самых заможных у Расійскай Імперыі? Майстры з якога горада зрабілі іканастас для Новадзвявочага манастыра і загарадную рэзідэнцыю маскоўскага цара — палац у Каломенскім? Калі паслухаеш расповеды магілёўскага **кразнаўца, гісторыка, экскурсавода Алега ДЗЯЧКОВА**, можна складаць асобную віктарыну па гісторыі гэтага абласнога цэнтра. Толькі па адной пешаходнай вуліцы Магілёва ён можа вадзіць і ўражваць гасцей горада на працягу трох гадзін. Нават на анлайн-экскурсіі, што прайшла ў межах беларускага анлайн-фэсту «Вышка», далучыўшыся да віртуальных вандроўак «Гарады Беларусі вачыма мясцовых экскурсаводаў», ён доўгі час трымаў увагу зом-вандроўнікаў цікавымі фактамі і архіўнымі здымкамі.

Калі б вы трапілі ў Магілёў у XVI — XVIII стагоддзях, даведаліся б, што гэта быў адзін з самых заможных гарадоў на тэрыторыі Беларусі. Ужо ў канцы XVI стагоддзя тут налічвалася больш за 80 спецыяльнасцяў, склаліся магілёўскія школы архітэктуры і гравюры. Тутэйшыя майстры былі добра вядомыя далёка за межамі горада. Але ў 1708 годзе на загад Пятра I горад быў спалены, і аднавіць былою веліч яму не ўдалося. Дарэчы, у горадзе пабывалі і сам Пётр I, і яго праціўнік — шведскі кароль Карл XII, апошні нават «папрасіў» з ужо пацярпелага пасля пажару горада кантры-

буцыі, калі даведаўся, што гараджанам удалося сёе-тое прыхаваць.

Дамінантай Губернатарскай (раней Гандлёвай плошчы) з'яўлялася магілёўская ратуша, адна з самых высокіх на тэрыторыі Беларусі — каля 50 метраў! Дарэчы, ратушу наведваў імператар Аўстра-Венгрыі Франц Іосіф. Ён прыехаў інкогніта на сустрэчу з расійскай імператрыцай Кацярынай II, вось толькі гараджане «апазналі» знакамітага госця.

Пасля вайны ратушу было вырашана знесці. А калі аб'екта не стала, пачаліся размовы пра яго аднаўленне, праўда, здзейснілі гэта толькі ў XXI стагоддзі. Цяпер тут знаходзіцца музей горада.

Самым высокім мураваным будынкам у горадзе раней усё ж была не ратуша, а званіца Спаскай царквы, якую пабудавалі ў XVII стагоддзі. На званіцы стаяў тэлескоп, таму яе звалі астранамічнай вежай. Праўда, яна не перажыла савецкай эпохі — у 1920-х яе разабралі на камсамольскім суботніку на будматэрыялы.

У часы Першай сусветнай вайны ў горадзе знаходзілася стаўка расійскага імператара Мікалая II. Ён некалькі дзён жыў у імператарскім цягніку, а пасля перабраўся ў палац губернатара. Тут жа гасцяваў і яго сын — царэвіч Аляксей.

Першая сусветная вайна паспрыяла росквіту Магілёва. Калі тут знаходзілася стаўка расійскага імператара, у горад прыбывалі не толькі тысячы афіцэраў, але і бамонд, тэатр аперэты.

Спыняліся ў горадзе як вядомыя расійскія палкаводцы (у тым ліку ба-

рон Урангель і генерал Дзянікін), так і хаўруснікі Мікалая II — прадстаўнікі Антанты...

Калі Магілёў стаў ваеннай сталіцай у гады Першай сусветнай вайны, гэта паспрыяла і росквіту мясцовых храмаў. Так, Мікалай II са сваёй сям'яй часта наведваў Спаскую царкву. Сюды ж прыезджала імператрыца, сваякі царскай пары, вялікія князі. Наведвальнікі рабілі вялікія ахвяраванні, у выніку Спаская царква стала адной з найбагацейшых у Расійскай імперыі...

Да нашага часу захаваўся касцёл Святога Станіслава. Некалі гэты храм наведвала Кацярына II. Да 1989 года тут знаходзіўся абласны архіў. А сёння пра гэты касцёл ведаюць нават за межамі Беларусі яшчэ і таму, што тут праходзіць міжнародны фестываль духоўнай музыкі «Магутны Божа».

У Верхнім горадзе захаваўся былы фарны касцёл. Сёння гэта самая старажытная пабудова горада выкарыстоўваецца як склад.

Наогул, пра храмы горада можна было б расказаць даволі доўга. Яшчэ сто гадоў таму гісторык, этнограф, калекцыянер, вядомы палітычны дзеяч Іван Луцкевіч параўнаў Магілёў з маленькай Прагай, бо ў горадзе было каля сотні культурных будынкаў. Побач жылі прыватныя, каталікі, знаходзілася тут і юрэйскае шкільшча (кампактны раён пражывання яўрэяў са сваёй школай), але лепш пра ўсе гэтыя цікавінкі вы даведаецеся непасрэдна ў самім горадзе — сюды сапраўды варта завітаць.

○ Тэхналогіі

Галасы з мінулага і віртуальныя гіды

Дзе знайсці інфармацыю пра лічбавыя праекты?

Наша краіна сочыць за сусветнымі трэндамі. Гісторыкі, выкладчыкі ВНУ, супрацоўнікі музеяў, эксперты ў галіне лічбавых тэхналогій і інавацый, прадстаўнікі профільных грамадскіх арганізацый дзяліліся сваімі думкамі і напрацоўкамі на форуме па лічбавай гісторыі Digital History Meetup. У Мінску прайшоў першы гістарычны хакатон, пераможцы якога ўжо стварылі інавацыйныя праекты. Новыя прадукты на сумежжы гісторыі і ІТ дзякуючы сучасным тэхналогіям выкарыстоўваюцца для папулярызацыі мясцін памяці і музеяў, робяць гістарычную інфармацыю даступнай для моладзі і іншай аўдыторыі.

Пачала працаваць міжнародная платформа Digital History Network, дзе сабраны арганізацыі, праекты і ініцыятывы, якія выкарыстоўваюць сучасныя тэхналогіі для вывучэння, візуалізацыі і прэзентацыі інфармацыі, звязанай з мінулым, у прыватнасці, з падзеямі Другой сусветнай вайны.

На сайце вы знойдзеце інфармацыю аб праектах, рэсурсах і базах даных музеяў і архіваў, адукацыйныя лічбавыя прапановы і мабільныя праграмы; зможаце паслухаць дакументальныя аўдыяспектаклі і ўспаміны вязняў канцлагаў, зазірнуць у асабістыя дзённікі, якія вяліся ў 1940-я гады; пазнаёміцца з гістарычнымі праектамі з Беларусі, Украіны, Расіі, Германіі.

Ініцыятывы і арганізацыі могуць размяшчаць на сайце інфармацыю пра свае прадукты па папулярнасці культуры памяці, пры стварэнні якіх выкарыстаны сучасныя ІТ-рашэнні.

Матэрыялы выпуску падрыхтавала Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.